

ОВСАК

Оксана Павлівна
ovsak@i.ua

УДК 339.13:339.18(658.0)

ВОРКЕЛЬ

Марина Василівна
ivanchyk25@mail.ruКОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПІДПРИЄМСТВА ТА УПРАВЛІННЯ
РИЗИКАМИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯCOMMERCIAL ACTIVITY OF THE
ENTERPRISE AND MANAGEMENT OF
RISKS OF ITS IMPLEMENTATIONк.е.н., доцент, Національний
авіаційний університет

менеджер, ПАТ "Укрсіббанк"

У статті розкрито сутність комерційної діяльності підприємства, систематизовано ризики її здійснення виходячи з джерел їх виникнення. Вдосконалені методичні складові управління комерційними ризиками підприємства.

В статье раскрыта сущность коммерческой деятельности предприятия, систематизированы риски ее осуществления исходя из источников их возникновения. Усовершенствованы методические составляющие управления коммерческими рисками предприятия.

In the article the essence of commercial activity of the enterprise is disclosed, the risks of its implementation are systematized on the basis of sources of their occurrence. Improved methodological components of management of commercial risks of the enterprise.

Ключові слова: комерційна діяльність, комерційні ризики, збутові ризики, управління ризиками

Ключевые слова: коммерческая деятельность, коммерческие риски, сбытовые риски, управление рисками

Keywords: commercial activity, commercial risks, marketing risks, risk management

ВСТУП

Комерційну діяльність зв'язують зі складовим елементом торгівлі – торговими процесами по здійсненню актів купівлі-продажу з метою одержання прибутку. Для купівлі-продажу товару необхідно здійснити деякі оперативно-організаційні і господарські операції, у тому числі: вивчити попит населення, дослідити ринку збуту товарів, визначитися стосовно постачальників товару на певні ринки, встановити з ними раціональні господарські зв'язки, організувати транспортування товарів, рекламно-інформаційну роботу зі збуту товарів, організацію торгового обслуговування тощо. Але ж комерційна діяльність підприємства – поняття більш широке, ніж проста купівля-продаж товару. І коло елементів невизначеності, що обумовлюють виникнення ризиків здійснення такої діяльності, відповідно, більш широке.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні методичних складових управління комерційними ризиками сучасного підприємства на основі систематизації таких ризиків відповідно до джерел виникнення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси «Internet» та нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи аналізу та синтезу, структурно-логічного аналізу, систематизації ризиків комерційної діяльності підприємства у сучасних умовах господарювання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Комерційну діяльність зв'язують зі складовим елементом торгівлі – торговими процесами по здійс-

ненню актів купівлі-продажу з метою одержання прибутку. Однак комерційна діяльність підприємства – поняття більш широке, ніж проста купівля-продаж товару. Комерційну діяльність часто розглядають як одну з форм, видів підприємницької діяльності [4]. У той же час і в деяких видах підприємницької діяльності можуть здійснюватися операції по купівлі-продажу товарів, сировини, заготовленої продукції, напівфабрикатів і т.п., тобто елементи комерційної діяльності можуть здійснюватися у всіх видах підприємництва, але не є для них визначальними, головними [7]. Отже, на основі вищевикладеного, можна дійти висновку, що комерційна діяльність підприємства являє собою великий спектр оперативно-організаційної діяльності, яка спрямована на здійснення процесів купівлі-продажу товарів для задоволення попиту населення й одержання прибутку.

В основу комерційної діяльності покладено організацію комерційних процесів, операцій і управління ними. Комерційний процес об'єднує послідовне виконання операцій, що забезпечують організаційні, економічні, соціальні, правові аспекти товарно-грошового обміну [1].

Так, організаційні складові забезпечують проведення обміну товару і послуги на платіжні засоби. Економічні зумовлюють зміну форм вартості в процесі обміну і фіксують завершення процесу обміну. Правові складові спрямовані на регулювання правил товарно-грошового обміну та фіксацію переходу права власності на товар.

Саме комерційна діяльність забезпечує умови і механізм здійснення купівлі-продажу товарів, послуг, цінних паперів тощо. Вона включає операції і процеси організаційного, управлінського, правового, еко-

номічного характеру та змісту. Складові здійснення комерційної діяльності підприємства обумовлені взаємодією з ринками, споживачами, конкурентами й іншими елементами зовнішнього середовища.

У свою чергу, під час здійснення комерційної діяльності виникають комерційні ризики – ризики, пов'язані з імовірністю втрат під час збуту продукції (послуг), у процесі взаємодії з контрагентами та партнерами по організації продажу.

Як показав аналіз наукових джерел, комерційні ризики є комплексними ризиками [1, 6]. Такі ризики часто вважаються частиною виробничих ризиків [3, 5], а також цілком самостійною групою ризиків [6].

Доцільність виокремлення їх в окрему групу обумовлена розвинутим інститутом посередників, які працюють з досить високим рівнем незалежності від безпосереднього виробника продукції. Для таких спеціалізованих посередницьких фірм (торгівельних) виробничі ризики існують окремо від комерційних, виступаючи лише одним із джерел їх виникнення [4].

За джерелом виникнення можна виокремити такі види комерційних ризиків: безпосередньо збутові, ризики взаємодії з контрагентами та партнерами в процесі організації продажу продукції та ризики непередбаченої конкуренції, як представлено на рис. 1:

Ризики непередбаченої конкуренції зумовлені наявністю невизначеності щодо можливих дій відомих конкурентів, а також появи нових.

Ризики взаємодії з контрагентами та партнерами зростають тоді, коли підприємство використовує послуги багатьох посередницьких організацій для просування продукції до споживачів. Для підприємства торгової сфери такі ризики часто пов'язані з невиконанням умов організації та забезпечення збуту продукції відповідно до чинних дистриб'юторських та дилерських угод.

Безпосередньо збутові ризики виникають безпосередньо на етапі продажу продукції підприємства.

На рис. 2 представлені основні різновиди збутових ризиків підприємства.

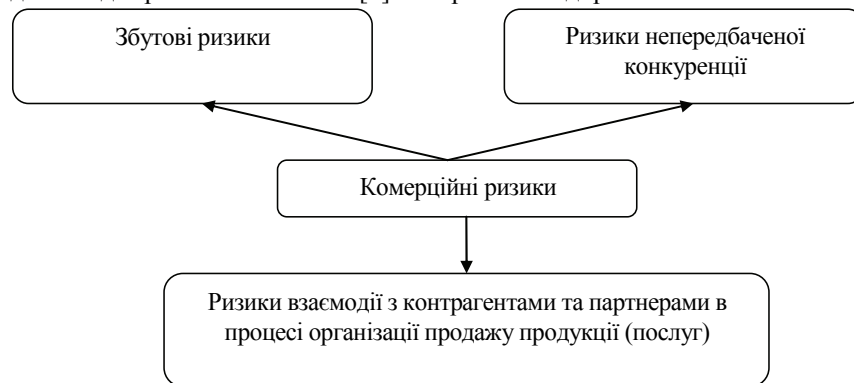

Рис. 1. Класифікація комерційних ризиків за джерелом виникнення

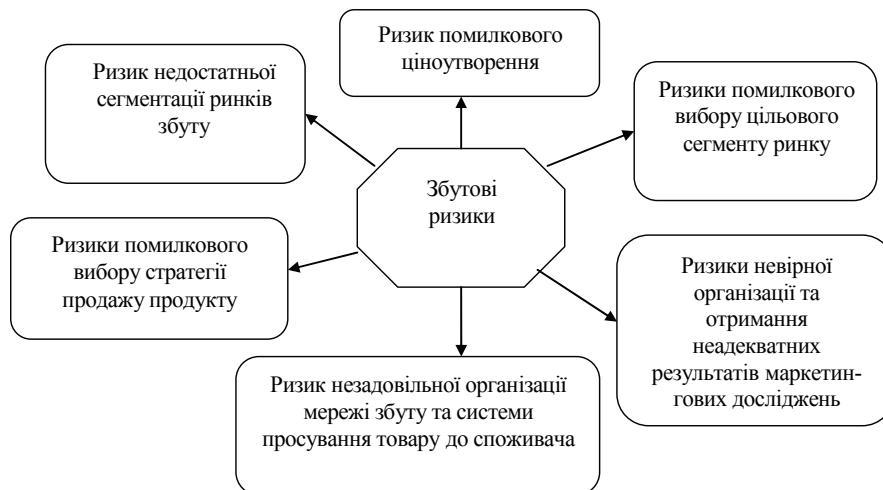

Рис. 2. Основні різновиди збутових ризиків підприємства

Основним фактором виникнення ризику недостатньої сегментації ринків збуту можна вважати недостатню спрямованість підприємства на певні групи споживачів.

Причини виникнення ризиків помилкового вибору цільового сегменту ринку часто зумовлені як з похибками у дослідженні ринків збуту продукції, так і змінами у розподілі платоспроможного попиту.

Ризик помилкового ціноутворення, як правило, зростає в умовах непередбаченої інфляції, невизна-

ченості цін на ресурси, які будуть необхідні підприємству, а також при помилках у визначенні пріоритетних принципів ціноутворення.

Основними причинами виникнення ризику незадовільної організації мережі збуту та системи просування товару до споживача, є відсутність у підприємства попиту на продукцію, помилки у виборі системи збуту товарів при відсутності власної системи збуту або, навіть, високий рівень витрат на реалізацію продукції власними силами. Безумовно, чинниками

можуть бути і некваліфікований персонал відділу збуту та недоліки в організаційних складових збутової діяльності підприємства.

Причинами виникнення ризику помилкового вибору стратегії продажу продукту можуть бути помилки в оцінюванні збуту продукції, недосконалий вибір пріоритетів у побудові системи реалізації продукції підприємства, а також помилки у виборі посередників при просуванні продукції підприємства на певні ринки.

Таким чином, розглянуті ризики безпосередньо обумовлені особливостями здійсненням комерційної діяльності підприємства у сучасних умовах господарювання за умов динамічних змін зовнішнього середовища. Опрацьована класифікація комерційних ризиків дає уяву про їх види залежно від чинників виникнення.

Сучасні економічні умови діяльності підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності майбутніх результатів діяльності, необхідністю вибору оптимальних напрямів розвитку із сукупності альтернативних варіантів. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність здійснення обґрунтування ризикованості ведення комерційної діяльності.

Головною метою здійснення управління комерційними ризиками на підприємстві є покращення результатів його діяльності в умовах невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища. Для успішного володіння ризиковими ситуаціями на підприємстві слід дотримуватись таких основних принципів управління ризиками [3]:

1. Неможна ризикувати більше, ніж дозволяє власний капітал.
2. Неможна ризикувати великим заради малого.
3. Необхідно думати про наслідки ризику.

Реалізація першого принципу означає, що перш ніж прийняти рішення в умовах ризику, необхідно визначити максимально можливий обсяг збитку у випадку настання ризикової події та порівняти його з обсягом вкладеного капіталу і власних фінансових ресурсів, щоб визначити, чи не приведуть ці збитки до банкрутства підприємства.

Реалізація другого принципу вимагає, щоб підприємець, знаючи максимально можливу величину збитку, визначив би, до чого вона може привести, яка імовірність ризику, щоб на основі цієї інформації прийняти грамотне рішення.

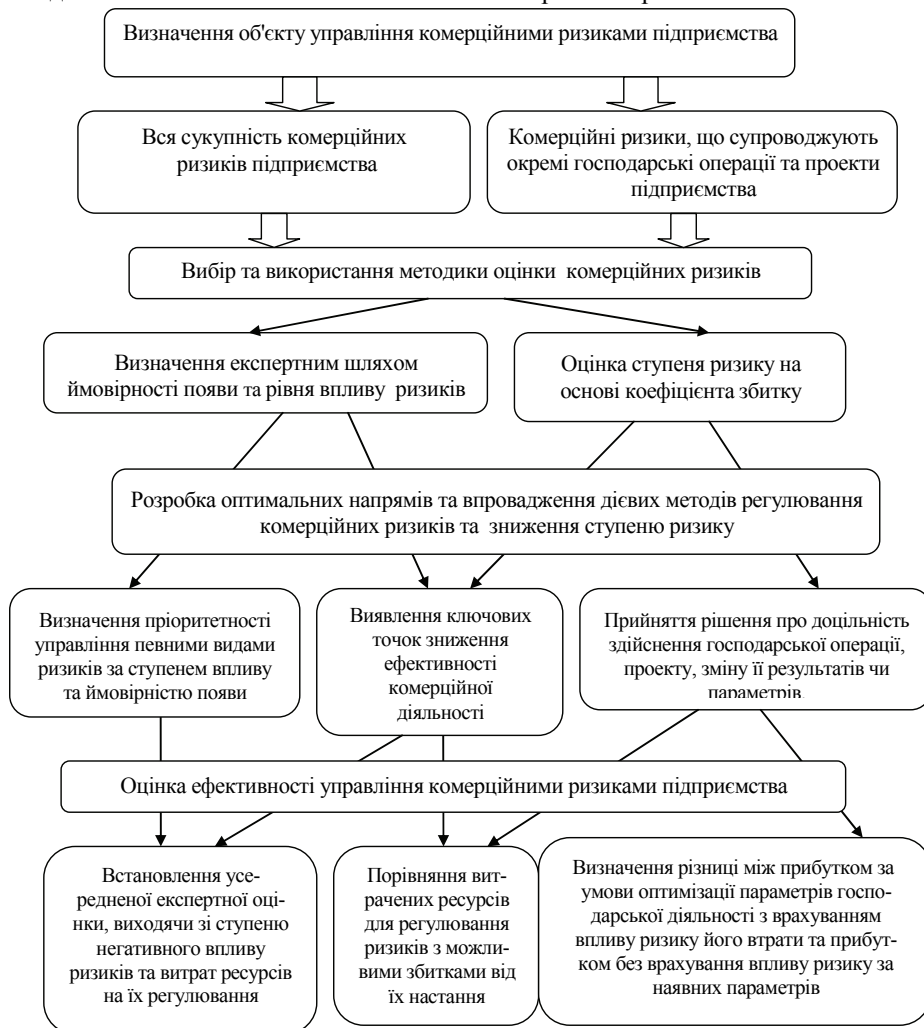

Рис. 3. Модель управління комерційними ризиками підприємства [складений автором на основі вивчення джерел [6,7,9,10]]

Реалізація третього принципу припускає, що необхідно порівнювати очікуваний результат з можливими втратами, яких зазнає підприємство у випадку на-

стання ризикової події. Тільки при прийнятному для підприємства співвідношенні віддачі і можливих

втрата слід приймати рішення про реалізацію ризикового проекту[2].

Управління ризиками має здійснюватись в усіх сферах виробничої, фінансової та комерційної діяльності підприємства. І при цьому акцент повинен бути зроблений на ті господарські процеси, що характеризуються високою ризикованістю.

Виходячи з обмеженості використання на практиці теоретичних засад аналізу та регулювання ступеня комерційних ризиків, виникає необхідність оптимізації управління такими ризиками підприємств. Оптиміальна модель управління ризиками підприємства повинна давати відповідь на питання відносно: ризиків (груп ризиків), які піддаються управлінню, критеріїв, показників аналізу та специфіки управління ризиками. Результати аналізу літературних джерел з управління ризиками дали змогу скласти модель процесу управління комерційними ризиками підприємства, як наведено на рис. 3.

Ключовими етапами представленої моделі є: визначення мети та ключових цілей управління комерційними ризиками; встановлення об'єкту управління ризиками, визначення та застосування оптимальної методики оцінки ризиків, розробка оптимальних напрямів та впровадження дієвих методів регулювання ризиків та зниження ступеню ризику, оцінка ефективності управління комерційними ризиками підприємства.

ВИСНОВКИ

Так, оцінку та регулювання комерційних ризиків підприємства, доцільно здійснювати з двох позицій – з позиції ризиків, що супроводжують окремі господарські операції, проекти та виходячи зі всієї сукупності ризиків, характерних для комерційної діяльності підприємства загалом.

Дієвість управління комерційними ризиками підприємства потребує визначення пріоритетності управління окремими групами ризиків, що мають місце на підприємстві; зважаючи на обмеженість трудових

та фінансових ресурсів, що унеможливило одночасне управління всією сукупністю ризиків одночасно.

Список використаних джерел

1. Янчева Л.М. Теоретико-практичні аспекти управління комерційною діяльністю: монографія / Л.М. Янчева, Г.Г. Лисак, О.А. Круглова. – Х.: Вид-во І.С. Іванченка, 2016. – 210 с.
2. Апопій В.В. Комерційна діяльність: підручник / за ред. проф. В.В. Апопія. – Вид. 2-ге [перероб. і доп.]. – К.: Изд-во «Знання», 2008. – 558 с.
3. Половцева Ф.П. Коммерческая деятельность: учебник / Ф.П. Половцева. – М.: Изд-во ИНФРА, 2000. – 328 с.
4. Виноградська А.М. Комерційна діяльність торговельного підприємства: навч. посібн. / А.М. Виноградська – К.: КНТЕУ, 2005. – 278 с.
5. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: підручник / І.Ф. Хміль. – Вид. 2-ге [випр., доп.]. – К.: Академвидав, 2007. – 576 с.
6. А.І. Тимчина. Сутність і роль комерційної функції підприємств у ринковому середовищі / А.І. Тимчина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 2015. – с. 297-303
7. Меженська В.В. Механізм управління комерційною діяльністю торговельного підприємства / В.В. Меженська // Бізнес-Інформ. – 2012. – С. 14-18.
8. Крисько Ж.Л. Сутність та види комерційної діяльності підприємства / Ж.Л. Крисько // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2013. – Вип.18. С. 75-83.
9. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: навч. посіб. / І.Ю.Івченко. – К.: ЦУЛ, 2007. – 344с.
10. Цвігун Т.В. Класифікація ризиків підприємства / Т.В. Цвігун // Збірник наукових праць. Економічні науки. Серія "Облік і фінанси". Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (29). Ч.4. – 2011. – С.385-393